

Cewahîr: "HER VAŞ KOKÊ XO SER O BENO ZERGUN!"

Serekê şaxa Kurdî-Derî yê Çewlîgî Cewahîr (Mehmet Hanefi Gürdeğir):

"Şarê Çewlîgî heskerdişê xo yê ziwani, gereka pratik de zî bîyaro ca. Ziwane xo de qisey bikero, ziwane xo de bihuyo û ziwane xo de bifikriyo. Yew ziwane heta mabênê qican de nîyero qiseykerdiş yew nesil ra xo dewrê neslê bîni nêkero, ziwane estîşê xo dewam nêkeno. Asîmilasyon çewî ken sey êyê bîni. Yanî asîmilasyon ma keno tirk. Meqsedê asîmilasyonî bitemamî no..."

4

JIYAN TVyî
DEST BI WEŞANA
KIRDKÎ KERD

JIYAN

Jiyan Tv ke Diyarbekir de nêzdîyê di serrî yo satelayta Türksatî ser o bi tirkî û kurmanckî weşane keno, roja 21 adare 2011 ra pey, kirdkî (zazakî) zî daxilê weşana xwu kerde.

Weşana Jiyan Tv de do waranê sey kultur, tarîx, edebiyat, geyrayîş, huner, cuya cinîyan, karê destan û sihefî de programî pêşkêş bibê. Nînan ra teber, zereyê hewteyî de zî, her roje saete heşt ra hetanî des do manşetê rojnameyan û xeberî bi kirdkî pêşkêş bibê.

Seba temaşekerîşê Jiyan Tv melumatê teknîkî nê yê:

Satelayt: TÜRKSAT
Frekans: 12422
Polarizasyon: H-Verard (Yatay)
Sembol: 30000
Fec: 3/4

QÎYMET ZANAYÎŞ

| Ebdulqadir NECARANIJ |

Rojêk merdimêkê xizani rê astorêk lazim bena. Şino daşt-naşt ra pers keno vano "Mi rê astorêk lazim a, gelo ez senî peyda bika?"

7

MERGÊ DADÎYA MI

| Wesîle DOĞUÇ |

Ez hema zaf qicek biya, yanî çar-panc serrî biya, dadê min rehmet kerd. Mergê dadê min baş nîno vîrê min.

6

NÊRÎ Û MAKÎ, CINÎ Û CAMÊRD

Murad CANŞAD

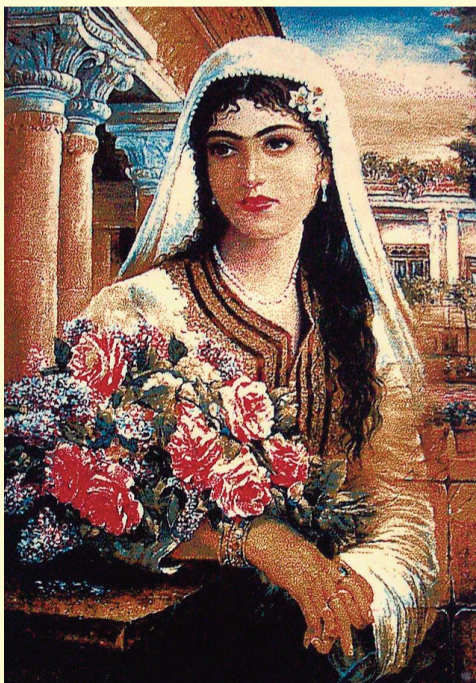
Gelo mîyanê tebîetî de ferqê nêrî û makî çî yo? Mîyanê komelî de ferqê cinîye û camêrdî çî yo? Ez zanena ke nê persî tikê giran ê. Cewabê xo pratîk û sade nîyê. Nê persî persê matematîkî nîyê. Cewab zî matematîk nîyo. Felsefe, îdeolojî, sosyolojî, huner, estetîk, edebiyat, ziwane û sn. Cewabê nê persan nê çîyan de nimite yo. Yew nîyo, bi hezaran o. Her kes goreyê fehm û ferasetê xo çend çîyan vano.

Şima mi ra bipersê, ez vana biewnîyê ferqê çekuyanê cêrênan ra. Çekuyê cêrêni şima rê çend çîyan vanê.

Çi yê nê çekuyî?

Zazakî de heme çekuyî bi cinsiyetê xo wa estê; yan nêrî yê yan makî yê. Ma uca ra biçarnê ruhê cinîyîye û camêrdîye ser... Her çekuye de yan ruhê cinîyane yan ruhê camêrdane esto. Yan îdraço cinîyane yan zî îdraço camêrdane...

Seba cewabê persanê cêrênan mi çend çekuyê nêrî û makî arêdayî û têver de nuştî. De biewnîyê

pira ke ferqê nêrî û makî, ferqê cinîye û camêrdî çî yo.

makî
aştiye
awe

nêrî
ceng; şer
cemed

bêle
dare
darîye
deşte
deşteki
estune
gîşte; bêçike
gonî
gule
herre
hewa
kardî
kilame; deyîre
kile
koçike
leye; leyeke
merge
mîze
roştîya; roşna
saye
şilîye
tanî
tîje
vewre
vile; vilike
xalîye
zerrî

zengen
dar, darik
tuwerzîn
ko
resene
dês; dîwar
nengû
este; estik
telî
kerre
va
kalme; şimşêr
hayleme
dû
çemçe; kondêz
mîyîn; sing
beyar; bure
gî
tarî
pîyaz
laser
adir
lêl
vewrês
vaş
astir
vêre

**EDÎTORÎ
RA**

Roşan LEZGÎN

Keynayêka kirdan a esmera gunşîrine bî, porêko derg ser o bi. Çîyo ke mi rê weş nêbi tena o bi ke aye ziwanê xwu ra şerm kerdêne, yanî kirdkî qisey nêkerdêne. Mi zî kerdbi înad, kirdan dir tirkî qisey nêkerdêne. Coka aye tirkî, mi kirdkî qisey kerdêne.

Fakulteya Perwerdeyî de wendêne la ma senî yewbînan şinasnabi nika tam nîno mi vîr. Herhal kesêk ma daybî şinasnayîş. Tim ameyne dikanê mi. Dikan de ez tena bîya, ma dorê yew sehpaye qijeke de kursîyanê Dîyarbekirî ser o niştêne ro, çay şimitêne û suhbet kerdêne. Çaydana mi tam şeş qedehî awe girewtêne, ma her yewî hîrê qedehî pêsero şimitêne. Vatêne "Mi caran çaya hende weşe nêşimita." Gama ke ameyne vatêne "Mi bêrîya çaya to kerda."

O wext destê mi kewtbi ser, mi zaf weş çay dem kerdêne. Mi çaydane dayne tupe ser, yew sefiko qijek de dem şutêne, awe baş girêyayne, mi tupe tefênayne, kelê girîyayîşê awe ke vindert hema mi dem eştêne ser. Panc-şeş deqayî badê cû, dem serê awe de nepixîyayne. Mi yew qedeh dekerdêne, apey vera-

dayne çaydane; dem şikitêne. Yew deqa badê pey, gama ke mi qedehî dekerdêne, êdî çaya mi tam dem girewtêne. Hende boya weşe ci ra ameyne ke qet mevajên.

Rojêk a keyneke û yew lajek seke xwu rê uca ra vîyarenê, wina lingan ser o selam da mi û vîyartî şî. Çimê mi ginayî zereyê çimanê lajekî ro; neke tena sûretê ey, esas xulqê ey sey fotografêk zêhnê mi de neqîşîya. Gama ke vîyartî şîyî, mi pey ra zî bineyke bala xwu da lajekî ser.

Keyneke roja badê pey ancî ameyne, senî kewte zere, bi heyecan va "Dünkü çocuk sevgilimdi, nasıl buldun?" Eza ke înad kena tirkî qisey nêkena, ez nêzana senî bi, fekê mi ra îbareyê "Öküz gibi!" vejîya.

Seke yew sitilêk awa serdine sere ro kero, herinda xwu de şe-qizîya, reng eşt, qisa fek de mende. Ez zî xwu rê heyret menda ke mi senî wina va. Aye ra zêdeyêr ez xwu rê şe-qizîyaya. Ma her di zî wina sey heykelî bineyke payanî ra zuwa mendî. Dima aye her di lewê xwu şidênayî pêser, alişkanê xwu de xemzeyî viraştî, birûyê xwu acor dayî. Axir destê xwu yo raşt bêzerrî kerd berz, bi nîşandayîşê kefê destê xwu xatir waşt û şîye.

Şîyayîş, o şîyayîş...
Ez aye dima zaf fikirîyaya; mi xwu şermezar kerd, ez zaf xwu

ra hêrs bîya ke qey mi wina va. La mi bê hemdê xwu vatbi, qisa xwuvero, bêkontrol fekê mi ra vejîyaybî.

Seba ke keyneke a roje ra pey reyna nêameye mi het, coka zamanî reyde mi a zî vatişê xwu zî heme kerdî xwu vîr ra şî. Baş o ke çîyê negatîfî û kesê xirabî pa xirabîya xwu wa vîrê mi ra şinê, hafizaya mi ra sîl benê.

La na keyneke badê pancês serran, rojêk tesadufen raştê mi ameyne. Mi verê Camî Nebî de sewlê xwu boyax kerdêne. Mi heqê boyaxçî da, tam ez acor ameyne, aye dûrî ra ez şinasnaya, wina bi heyecan ver bi mi ameyne.

Dindanan fek de beş kerdêne. Bi heskerdiş, bi samîmiyet pêşîyaye mi ro, sîneyê xwu sîneyê mi wa pêt şidêna, milç-milç lewî nay alişkanê mi wa. Şerman ver rîyê mi bi sûr, goşê mi bîyî germin.

Na rey kirdkî qisey kerd, va "Mamosta, ti ça benê hewû?"

Eynî sey verî pêsero-pêsero qisey kerdêne. Bêke firsend bido ez cewab bidî, va "To dî, o waştîyê mi estbi ya! To vatbi 'maneno gayî', wulay raşt tam ga vejîya. Ma zewijîyayî, ey heyat mi rê kerd jehr û zuqim. Ez heta ci ra xelisîyaya, ey emrê mi werd." Seke nengan biçîno, va "Ga, hem zî zir ga. Gayo gayî ra kewte!..."

Ez xwu rê mat mendbîya. Bi

zor ame mi vîr ke ha behsê çî kena.

Aye her di destê mi pêt girewtî mîyanê destanê xwu û va "Qey Homayî to o wext senî tey vet ke o ga yo? Ez zaf poşman bîya ke mi goş nêda to..."

Aye ez veranêdaya, kewte milê mi, ez apey fetilnaya. Ma şîyî Xana Hesempaşayî, eynî sey ê rojanê verênan, ma pêsero çay şimite û suhbet kerd...

Nika ez ana xwu vîr, derheqê însanan de întîbaya min a verêne çî ya, muheqeq o qayde vejyeno. Yanî reya verêne ke çimê mi gînenno însanêk ro, întîbaya mi çî bo, hetanî peynî wina dewam kenno.

O waştîyê na keyneke zî, eynî seke ez vana, verê çimê mi de sey cinsê gayî eysabi. Gayê cite bîle nêbi; gayo xic bi! Heta wexto ke mi pey ra ewnîyabi ci ra, şatika ey zî tam sey milê gayî bî. Coka gama ke keyneke mi ra persa, o îbare xwuvero fekê mi ra vejîya.

Tamam, ez qebul kena ke mi keyneke rê bênezaketî kerd, la Homa şahid o ke ez nêzana zurî bikerî. Zerrîya mi ra çî vîyareno, fekê mi zî ê vano, destê mi de nîyo, eke ez nêvajî, mi rê sey sextekarîye yeno.

Mesrefê na hûmare de nuştoxê ma **Aydin Baturî** ardimê ma kerd. Ma ey rê zaf sipas kenê.

X A Ç E P E R S

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1										
2										
3										
4										
5										
6										
7										
8										
9										
10										

CORA-CÊR

1- Kirmancanê/zazayanê Çêrmuge ra yo. 1887 de ameyo dinyaya; Dîyarbekir de hekîmiye

kerda, şûbeyê Cemiyetê Azadî ronayo. Seke bi qîyamê Şêx Seîd Efendî wa eleqedar o, 1925 de tepîşiyeno û îdam beno.
2- Roşan, bayram - Tal, çîyo tehm-

ÇEPA-RAST

- 1- Welatê ma de di royê/çemê pîlî (Tewrat de eke cayê cenetî tarîf bibo, nameyê nê di çeman dîyeno.)
- 2- Çimeyêkê banî - Vewra ke sey tozî hurdî varena, welike
- 3- Rikdar, keso ke kîn û xerez keno - Keyber, berya
- 4- Cayo ke tede dovîz, sened û çîyê qîymetîni roşiyenê - Sembolê radonî
- 5- Adirca, kuçike - Bîz, îştêh, mîzac

- 6- Qayîl, wayîrê riza - Zîyan, terkeyo ke çîniyayo û cuwîn erzîyayo pêser
- 7- Herfê bêvengî yê "file"yî - Çekuya ke bi kilmîye sey "nr" nusîyena
- 8- Cayo ke di dereyî yan zî di rayîrî pêresenê - Keso ke îmamîye keno
- 9- Mîyanê dewe de keso maldaro wayîrê otorîte - Vengê îskayene (sey "kuxayene" û "kuxî") - Sembolê lîtyumî
- 10- Fine, şope, donime - Şîlîye, dijne, yaxer

tal - Zemîrêk (tim halê sadeyî de şuxulnîyeno)

- 3- Akrobat, keso ke cambazîye keno - Hûmarêk
- 4- Şilabend, bendê şelwaran
- 5- Kesa ke etarîye kena - Haceta utîkerdişî
- 6- Fîyaqê, zerpe - Kilmnuştîşê santîmetreyî - Herfê bêvengî yê "Seve"
- 7- Halo sade yê zemîrê "mi"yî - Rîyê erdî ser o qîtayêk
- 8- Bekmez, aqît, mot - Dinya, cîhan
- 9- Eksê "anêkerde"yî - Beyraqe
- 10- Çortan, pastikan - Vateyo ke dua dima vajîyeno

Cewabê Hûmara Verêne

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1	P	E	T	E	K	K	A	Y	A	
2	I	N	E		A	W	D	E	S	T
3	L	E	B	A	T		A	W	K	E
4	E		E	M	I	N		M	E	Y
5	M	A	R		B	A	R	Î		E
6	U	Z	I	R		S	A	Y	E	
7	R	A	K	E	T		S	E	B	A
8	Î	D		M	A	S	T		E	F
9	Y		B	I	R	E		Î	D	Î
10	E	D	I	L	Î	Y	A	Y	Î	Ş

MEHMED CELAL BUCAK Û ZINDANÊ NUMRE 5

Ehmedê DIRIHÎ

Ez badê derbeyê 12 êlule 1980, rîyê Kemal Burkayî ra surgun şîbîya DSlyê Yozgatî. Nîsanê 1981î de yew mektubê Ferhat Aydinî Hazim Cemîl Musayê pêşmergeyî ser o tepîşiyabi. No pêşmerge kurdanê Rojawanî ra bi û bacê başûrê Kurdîstanî de bi şehîd. Ferhatî nameyê rehmetî Aydin Aşutê Cizîricî ser o waştîyê xwu rê mektubêk dabi Hazimî û pê qasidîya ey şawitbi doktor Xetîb Demîralpî rê.

Axir Aydin Aşut zî tepîşiyeno, nameyê mi dano, rehmetî Av. Mehmed Alî Dinler zî şidêneno. Doktor Xetîbî xebere resna mi, la mi terkkerdişê welatî qebul nêkerd. Dewlete ez tepîşt, Yozgat ra arda Dîyarbekîr.

Badê tadayê binçimî, ma berdî hucreyê zindanî. Şewêk qefleyê ma mîyanê awa pîse de verdayî, roja bîne na awa pîse ser o, fekrû ma vistî ra û pa pasulan xinciknayî. Dr. Sîrac Bilginî xwu ser o hameliya, amebi. Ey va, "Mi ser o hamelî esta, gune yo, nêbeno ke ez bikuyî mîyanê na awa pîse."

Her kes qîra, wîra, la mi zîwanê xwu gaz kerd û vengê xwu nêvet. Çawîş pê arqîliya û pa heme gardiyanan a ameyî mi ser, mi hema fehm kerd ke wa-

M. Celal Bucak

yan, mi ber kerd a ke yew ho zere de, mi hewna ber ca da. La çîyo ke mi dî, merdimo ke zere de bi çimê ey tersan ver sey tasêk bîbî a, seke jehrê ey biteqo. Mi fehm nêkerd ke çira ehendê tersayo.

Roja şemeyî doktoro nobedar ame kontrol. La her kesî ra decê înan persa û vîyart, pa alet a derg û dila goşariyê sîneyê mi kerd û va "Hewce nêkeno ke ti tiya rakuyî." Badê nîmrojî ez taburcî kerda.

Nêweşan mîyan de doktorê psikiyatîrî Elîyo Dêrsimicî estbi; ame mi het va "Mi efû bike birayê mi, tersena ez bîya sebebê taburcî biyîşê to. Hela ke tu berê tuwaletî akerd, o ke zere de bi, Mehmed Celal Bucak bi. Bacê o ame mi ra persê to kerd ke ti çi kes î, ça ra yî... Mi va ew Çolîgic o, dawaya PDK ra kowto hepis."

O mehel tayê giregirê PKK yê Sêwregi Çolîgic bî. Sêwregi de mîyanê PKK û eşîra Bucakî de pêrodayîş estbi, yewbînan ra zaf merdimî kiştî. Herhal coka mi ra tersayo, vato qey ez zî PKK ra ya.

Doktor Elîyê Dêrsimicî va "Mehmed Celal Bucakî bi wasitayê gardiyanan merdîmanê xwu rê xebere şawita, înan zî îdareyê nêweşaneyî pêhesnayo û ti taburcî kerdî."

Hetanî ke ez veradîyaya êdî mi nêva "Ez şîna doktor."

Herhal coka mi ra tersayo, vato qey ez zî PKK ra ya.

Doktor Elîyê Dêrsimicî va "Mehmed Celal Bucakî bi wasitayê gardiyanan merdîmanê xwu rê xebere şawita, înan zî îdareyê nêweşaneyî pêhesnayo û ti taburcî kerdî."

Hetanî ke ez veradîyaya êdî mi nêva "Ez şîna doktor."

Herhal coka mi ra tersayo, vato qey ez zî PKK ra ya.

Doktor Elîyê Dêrsimicî va "Mehmed Celal Bucakî bi wasitayê gardiyanan merdîmanê xwu rê xebere şawita, înan zî îdareyê nêweşaneyî pêhesnayo û ti taburcî kerdî."

Hetanî ke ez veradîyaya êdî mi nêva "Ez şîna doktor."

Herhal coka mi ra tersayo, vato qey ez zî PKK ra ya.

Doktor Elîyê Dêrsimicî va "Mehmed Celal Bucakî bi wasitayê gardiyanan merdîmanê xwu rê xebere şawita, înan zî îdareyê nêweşaneyî pêhesnayo û ti taburcî kerdî."

Hetanî ke ez veradîyaya êdî mi nêva "Ez şîna doktor."

Herhal coka mi ra tersayo, vato qey ez zî PKK ra ya.

Doktor Elîyê Dêrsimicî va "Mehmed Celal Bucakî bi wasitayê gardiyanan merdîmanê xwu rê xebere şawita, înan zî îdareyê nêweşaneyî pêhesnayo û ti taburcî kerdî."

Hetanî ke ez veradîyaya êdî mi nêva "Ez şîna doktor."

Herhal coka mi ra tersayo, vato qey ez zî PKK ra ya.

Doktor Elîyê Dêrsimicî va "Mehmed Celal Bucakî bi wasitayê gardiyanan merdîmanê xwu rê xebere şawita, înan zî îdareyê nêweşaneyî pêhesnayo û ti taburcî kerdî."

Hetanî ke ez veradîyaya êdî mi nêva "Ez şîna doktor."

Herhal coka mi ra tersayo, vato qey ez zî PKK ra ya.

Doktor Elîyê Dêrsimicî va "Mehmed Celal Bucakî bi wasitayê gardiyanan merdîmanê xwu rê xebere şawita, înan zî îdareyê nêweşaneyî pêhesnayo û ti taburcî kerdî."

Hetanî ke ez veradîyaya êdî mi nêva "Ez şîna doktor."

Herhal coka mi ra tersayo, vato qey ez zî PKK ra ya.

Doktor Elîyê Dêrsimicî va "Mehmed Celal Bucakî bi wasitayê gardiyanan merdîmanê xwu rê xebere şawita, înan zî îdareyê nêweşaneyî pêhesnayo û ti taburcî kerdî."

Hetanî ke ez veradîyaya êdî mi nêva "Ez şîna doktor."

Herhal coka mi ra tersayo, vato qey ez zî PKK ra ya.

Doktor Elîyê Dêrsimicî va "Mehmed Celal Bucakî bi wasitayê gardiyanan merdîmanê xwu rê xebere şawita, înan zî îdareyê nêweşaneyî pêhesnayo û ti taburcî kerdî."

Hetanî ke ez veradîyaya êdî mi nêva "Ez şîna doktor."

Herhal coka mi ra tersayo, vato qey ez zî PKK ra ya.

Doktor Elîyê Dêrsimicî va "Mehmed Celal Bucakî bi wasitayê gardiyanan merdîmanê xwu rê xebere şawita, înan zî îdareyê nêweşaneyî pêhesnayo û ti taburcî kerdî."

Hetanî ke ez veradîyaya êdî mi nêva "Ez şîna doktor."

Herhal coka mi ra tersayo, vato qey ez zî PKK ra ya.

Doktor Elîyê Dêrsimicî va "Mehmed Celal Bucakî bi wasitayê gardiyanan merdîmanê xwu rê xebere şawita, înan zî îdareyê nêweşaneyî pêhesnayo û ti taburcî kerdî."

Hetanî ke ez veradîyaya êdî mi nêva "Ez şîna doktor."

Wey Canê

Cemal AZIJ

Sêr baxçê ma buestûn o, wey canê
Bîn baxçê ma buestûn o, wey canê
Ma qîymêt dîn destûn o, wey canê
Wey canê wey canê wey canê wey canê
Hesreta Kurdîstanê wey canê

Ma Xarpêtî gureto, wey canê
Dîyarbekîr paytext o, wey canê
Bîdîn ma hurîyet o, wey canê
Wey canê wey canê wey canê wey canê
Hesreta Kurdîstanê, wey canê

Pîrd Palî pirdo text o, wey canê
Misto kor vêjo texto, wey canê
Fermûn ma kurdû veto, wey canê
Wey canê wey canê wey canê wey canê
Hesreta Kurdîstanê, wey canê

GULÊ BÊWELATÎ

Faysal Bozkurt

Bêwelat ê
Bêname yê
Bêwayîr ê
Vilê koyî berzî
Bermenê binê payan de
Hesranê çîman rişnenê
Kam zano ke çi yê.
Welato bêname yo.

Welato bindest
Wazeno bibo serdest
Qîrayîş o, her roje
Û bi nameyê Homayî gune kenê
Kişenê, erzenê, kewenê
Kam vengê xo keno
Kam bes vano
Kesêk nêvano la se beno
Hetanî kura merg û kiştîş beno
Hinî bes nîyo?

Mergêko bêşerm
Pîr û pîrekanê ma dîyo
Licê û Pîran de, Hênî û Dîyarbekîr de
Kiştê eştê mîyanê şeqalan
Dima ra vanê
Nameyê Kurdîstanî
Ma kerdo mîyanê şeqalan
Va qey hinî kes nêwetano hewano tifingan
Fehm nêkerd kutik û çeqelan
Vanê qederê şîma merg o
Şîma rê her ca teng o
Hinî zîwanê ma nêgeyreno

Dîyarbekîr, 20.12.2015

Ferhengek

alawitiş (n): yoğurma
berkole (n): mezar taşı
bextreş, -e: bahtkara; talihsiz
camêrdane: erkeksi; erkekçe
cinîyane: kadınsı; kadınca
cuya rojane: günlük yaşam
dawete (m): düğün
desthîra, -ye: eli açık; cömert
estiş (n): varlık
giştîri (n): yüzük
gunşîrin, -e: hoş, tatlı, güleç yüzlü
hûrik (n): köftelik bulgur
jehr (n): 1.zehir 2.öd
lêl, -e: 1.alaca 2.bulanık
lên (n): kazan
malbate (m): aile
mocnayîş (n): gösterme
nîmeroc (n): öğleyn
pistin (n): göğüs; kucak
sale (m): yassı taş
seyek, -e: öksüz
sîwane (m): şemsiye
şatike (m): ense
şeqal (n): yarık
şermezarkerdiş (n): kınama
tefênayene: söndürmek
tefênayîş (n): söndürme
va (n): rüzgar
vile (m): çiçek
vile (n): boyun

EZ KIRD A

Rêzan Rezdar

Ez kird a, kirdo zaza
Nî tirk a ez nî laz a
Zon dayîkê xwu qal kina
Nî ereb nî ez abhaza

Kuek xwu ser bena zergûn
Luecin ra wa vecyo dîn
Xwu ver dona musena
Heton ma xwi ser bimon

Zazakî ya; zaf weş a
Bîtalih a; bextreş a
Millet mi r' wayrtî nîkina
Miyon cilon d' a, nîweş a

Dimilî ya; rengîn a
Herfon ra xemilîna
Biêrên ma zaf biwonên
Willay ez zaf nexşîn a

Kirdî, zaza, dimilî
Kowêk dar ra, ma yow gil î
Kam se vano wa vaco
Ma yî kirdê esilî

Cewahîr: "HER VAŞ KOKÊ XO SER O BENO ZERGUN!"

Ma derheqê xebatanê şubeyê Kurdî-Derî yê Çewlîgî de, serekê şubeyî kek Cewahîrî dir (Mehmet Hanefî Gürdeğir) qisey kerd. (Newepel)

Kek Cewahîr, ma Newepel de kerdbi xebere; Çewlîg de reya verêne roja 13.05.2011 de şaxê Kurdî-Der (Komela Cigêrayîş û Averberdişê Ziwanê Kurdî) abi. La o wext zêde fealiyetê xwu nêbi. Ti eşkenê behsê ê demî bikerê?

Raşt a, seke şima zî va, Çewlîg de reya verêne 2011 de şaxê Kurdî-Derî abi. Ez o wext tîya nêbiya. La qeydeyo ke embazan behs kerd, yew fealiyet nêkerdo. Otir qefilîyayo. O wext Kurdî-Der hîna zaf bi vayê sîyasî abîyo, dima ne çew wayîr vejîyayo ne zî yew gure kerd. Îdarekarê xo yê ê wextî her yew hetêk a şîyo. Bi kilmîye ez vajî, helbet Kurdî-Der yew nasnameyê xo esto. La ê embazanê ke o wext Kurdî-Der akerd, wezîfeyê xo nêard ca.

Wina eyseno ke nê di serranê peyênan de Kurdî-Derê Çewlîgî baş aktif biyo. Bitaybetî kursê ziwani tede diyenê. Nê kursan key dest pêkerd, xîtabê kamcîn kategorîyan kenê? Yanî kesê ke yenê kurs, qij yan pîl ê? Şima bi her di lehçeyanê Bakurî yanî bi kurmancî û kirdkî pîya kurs danê yan tena kursê kirdkî diyenê?

Serre û nêma o ke Kurdî-Der Çewlîg de newe ra aktif bîyo. Bitaybetî ma binê sîwana Kurdî-Derî de çend xebatan kenê. Par heşt kursê ma semedê pîlan, di kursê ma zî semedê qican bî. Kursê qican de nêzdîyê hewtês wendekarê ma bî. Dersa qican sey atolye bî; ma vajin kay, tebîet û heywanî qican rê dîyayne şinasnayîş. Emser hewna kursê ma estê, di kursê ma yê kurmancî, di kursê ma zî yê kirmancî (kirdkî; zazakî) estê. Ma çar kursî qedênayî, nika newe ra kursê ma dest pêkerdê. Eleqe esto; şarê ma wazeno ziwane xo bimuso. Hewna di kursê ma yê kurmancî, di kursî zî yê kirdkî yê. Emser yew kursê qican esto. Îmkanê ma zaf çîn ê, ancax ma eşkenê yew kursê qican bidê.

Hetanî nika çend kesan Kurdî-Derê Çewlîgî de kurs dî, mamostayê ke kursê ziwani danê kam ê? Materyalê şima qîm kenê yan ney?

Ma par kurs dabi nêzdîyê se û çewres kesan, emser zî nêzdîyê se û des kesî nika kursê lehçeya kurmancî û kirdkî de kurs vînenê. Yanî hetanî nika ma kursê ziwani de qasê di sey û pancas kesî perwerde kerdê.

Emser nameyê Kurdî-Derê Çewlîgî ser o ma Depe (Karakoçan) de zî çar kursê kurmancî akerdî. Mamostayê nê kursan hîna zaf wendekarê beşa Ziwanê Kurdî yê Unîversîteya Çewlîgî yê. Muhamed Eken û Mem Artemêt.

Hetê materyalan ra zî, verê cû, ma dersa kurmancî tena kitabê *Hînkêr* ra dayêne, la emser ma tayê bedilna. Kursê kurmancî nika ma kerdî hîrê dersî; dersa gramerî, yê folklorî û yê edebîyatê modern û klasikî. Dersa kirdkî de zî *Musner* esto, ancî *Dersê Ziwanî* yê Roşan Lezgîni û *Kirmanca (Zazaca) Dil Dersleri* yê Deniz Gunduzî esto. Xêrcê nê materyalan, ma dest de teba çîn o. Seba qican materyalê ma kêma ê, qet çîn ê. Derheqê qican de, seba wendiş û musnayîşê qican, ganî xebate bêro kerdiş.

Yew zî grûba ma ya wendişî esta. Par ma hewte de hewêk ameyêne pêser. Emser ma pancês rojan ra hewêk kom benê. Her kombîyayîşê xo de ma yew kitab dîyar kenê û wanenê. Her ronîştîşê ma de, yew embaz moderatorî keno. Her kombîyayîş de, ma yew kesî dîyar kenê ke dersa gramerî bido. Hîrê dersê ma estê; dersa gramerî, yê wendişî û yê tehîlkerdişî. Embazê ke na grûba ma de ca gêne, Uzlem Kılıç, Munîre Koruk, Şenay Asutay, Perîxan

Cewahîr (Mehmet Hanefî Gürdeğir)

Demir, M. Hanefî Gürdeğir (Cewahîr), Yaşar Baluken, Mursel Bek, Nihat Çirri, Mustafa Şahîn, Umer Delikaya, Enes Bekî û Umer Yalınzan. Ez na grûbe zaf biqîymet vînenê. Ma bi na xebate ra zaf tehm girewt. Na xebata xo heta ke îmkan bibo ma do dewam biker.

Wina eyseno ke eleqeyê şarî bi ziwani wa baş o. Gelo şima gore şarê Çewlîgî tam eleqe nîşanê ziwane xwu dano?

Kesê ke hişyar ê, mesela fam kerda eleqe nîşan danê la şar heme wina nîyo. Ma şarê xo ra naye wazenê, wa wayîrê ziwane xo vejîyê. Şarê ma yê Çewlîgî vanê ma ziwane xo ra hes kenê; heskerdiş (soyut) razber o. Çîyo ke heskerdiş keno (somut) şênber, caardişê mesulîyetî yo. Ti vanê ez ziwane xo ra hes kena, o wext bi ziwane xo qisey bike. Ziwan, kultur û exlaq estefîkê yew miletî yê. Mîyanê şarî de zî vanê, eke ti bikar nîyarî, qisey nêkerî ziwane beno vîndî. Ziwan sey parçeyê însanî yo. Wexto ke dest û lingê çewî nêleqê, edeleqê çewî benê zeîf. Hêdî-hêdî ezayê merdimî xususîyetê xo kenê vîndî. Şarê Çewlîgî heskerdişê xo yê ziwani, gereka pratik de zî bîyaro ca. Ziwanê xo de qisey bikero, ziwane xo de bihuyo û ziwane xo de bifikrîyo. Yew ziwane heta mabênê qican de nîyero qiseykerdiş yew nesil ra xo dewrê neslê bîni nêkero, ziwane estîşê xo dewam nêkeno. Asîmilasyon çewî ken sey êyê bîni. Yanî asîmilasyon ma keno tirk. Meqsedê asîmilasyonî bitemamî no yo. Heta şin ti benê sey efendîyê xo, deshilatê xo. Yew tirkolog vano; şaro tirk, ê ke tirkî qisey kenê, ê yê. Merdim kamcîn ziwani qisey keno, bi xo zî o yo. Wa çew na qala ma, no het û o het a kaş nêkero. Ziwanê xo de qisey bikêrî û hîsîyatê ma fam bikerî. Eke merdim ziwane xo dewrê neslê ciwanî nêkero peynî de çînî beno. No semed ra, ziwane gereka bibo ziwane cuya rojane. Ziwan ancax o tewir xo paweno û aver şino. Estîşê ziwani, sey dar û însanî dest nîyeno. Ê ke pê qalî kenê, ziwane mezgê înan de yo. Ziwan, xo bi xo lingan ser o nêmaneno. Ancax bêro qiseykerdiş û dewrê yewna neslî bibo estîşê xo dewam keno.

Çewlîg de hetê qiseykerdişê kirdkî ra rewşa qican hîna xirab a, ne? Nê hetî ra vateyê to şarê Çewlîgî rê çî yê?

Nê hetî ra zî şikayetê ma zaf ê. Eleqeyê qican bi musayîş û qiseykerdişê ziwani dest pêkeno. Vere cû, çî-mî şinasnenê û nameyan musenê. No musa-

yiş, êyê ewilî yo, no tehm dinya de çîyêk de çîn o. Çîyo ewilîn rind o, sey ronayîşê bingeyî yo. Pêro çîmîyê xo, o wext hedî-hedî name kenê. Eke şima keye de, ziwane xo de qisey nêkerê, şima xo zî benê hetêkê nê asîmilasyonî. No semed ra qicanê ma yew neheqîya zaf girde dîya. Ziwanê ma ewro qetil beno, ma niştê ro temaşe kenê. Qey fekê ma çîn o, çew gereka bi destanê xo felekêk ziwane xo ser nîyaro! Dewro modern de merdişê ziwane zî, şeklê xo vurnayo. Verê cû, qiseykerdê ziwani qedîyenê, hema ziwane qedîyeno. Ewro ti ciwîyenê, ziwane to hêdî-hêdî qedîyeno. La ti zî sey milet pa wa qedîyenê, ancax ti fehm nêkenê. A xirabe zî, na rastî ewro bîya qestikîn, yanî seke ma xo rê yarî kenê.

Verê cû şarî kirdkî qisey kerdene la rîyê qedexeyê dewleta tirkan ra, warê nuştîşî de, hetê materyalan ra rewşe zaf xirabe bî. Ewro gelêk nuştux û materyalî estê. Ewro bineyna rehetî zî esta. No het ra fikrê to çî yo?

Seke nuştuxê ma yê Çewlîgî İsmet Bor vano, ewro bi kirdkî qiseykerdiş serewedartiş o. Çimkî ziwane, kultur û cuya ma binê tesîrê politikaya dewleta tirkan de mendê. Aye ra ewro ziwane xo de qiseykerdiş zaf muhîm o. Ziwan de dewlemendî û zanayîya kalikanê ma esta, gereka ma wayîrê ci vejî. Herinda yew ziwani de yewna ziwane nîno ronayene. Merdim şexsîyetê xo pê ziwane xo keno tamam. Celalet Alî Bedirxan vano, ziwano xerîb cilê merdimî yo, ziwane dayike çermeyê merdimî yo. Merdim ancax pê ziwane xo xo tamam keno. Pê yewna ziwane, çew taybetmendîya şexsîyetê xo tamam nêkeno. Wexto ke ziwane çînî bi, kultur zî vîndî beno. O wext merdim beno sey dara veng û varite. Ez no semed ra ê ke ziwane kirdkî ser o xebate kenê; sey Grûba Xebate ya Vateyî, şexsîyetê sey Roşan Lezgîni, embazê ke zindanan de yê; Murad Canşad, Huseyîn Karakaş, Umer Faruq Ersoz, Sînan Sutpak ûsnê ez sipas kena, xebate înan de serkewtiş wazena.

Îhtîyacîya şima bi çî esta? Şima kamî ra çî pawenê?

Ma şarê xo ra wazenê ke wa zaf bicidîyet ziwane xo rê wayîr vejîyê û ziwane xwu bipawê. Her vaş kokê xo ser o beno zergun. Wa şarê ma zî kokê xo xo vîr ra mekero. Xirbanê xo ra bigêrî, şênayîyê şarî ca verdên.

Maya mi hunerlî ya
Hot keyo r' kebonî ya
Yew mayka delalî ya
Heywax dayê, heywax dayê
Heywax dayê, to rî vonû

Mallayo sala day'
Fîxo kewt inê lay'
Xebera mergê to day'

Merg yew derdo bêilac û
Toy toyin ir tac û
Marda mi r' însala mîrac û

Şadamar ra nêzdî yû merg
May' mi tabut id bî derg
Zaf serd û, sey buzî merg

Weng şî en lewonû
Xeber kewt dewonû
Tazîyey da hot duweylonû

Layo ver kerre kuçi
May' mi bindê salond bî puçi
Keder ver pir bî kîçi

Roj ziyar ser ra şewq da
Delalîya mi Mezelon Mişraq da
Kîştâ ashabond' şefqati da

Momixi tirşî tala yû
Velg piştin nêvatên va yû
Des û heşt cay' di piçek çarnayû

Koyî Goma bî zerd
Sale sûr day' mezal serd
Mergê Zayre mi rî bîyo derd

Rinda mi maya delalîyon a
Ser onenî pa hûrîyon a
Ehlî kewser di embazin a

Lewey' Sînardek id di welî
Nonî mezelo ser toy setrelî
Tadab qible serey berkewlî

Goma cay' yay zozon û
Sey yew gilbey' gozon û
Wazenû k' zaf vaj ez nizonû

Hînî kurno zimnenû
Yegaw' sûr id bilbilnenû
Hata Goma çirenû

Ez şîyo ver comî
Cêr d' ewnîyewo penceray bonî
Delalîya m' mi ra nioyenenî

Pîy' mi may' ra yewek o
To ra pey bîyo seyek o
Qehrayîş yê mi r' decek o

DAYÊ

Hesen Rûsipî

To ser hewlik xalî kerd
Pîy' mi ver comî terk kerd
Selîm Goma ra bar kerd

Diyesserra bî vîn kerd pîy xwu
Yetimey di mird nidî pîzey' xwu
Bîy' pîl key emûn û daton xwu

Wesar û payiz id vare da
Emnonû ha zaf xijil da
Zimistono dahî rehetî nida

Zayre ya nomey' to
Pakîza ya ver nomey' to
Fatma biba embaza to

Yay hete çîn bî zem û zûr
Qal û qir ay ra dûr
Esaletlî bî, zîllet ra dûr

To di bêdom ra xîret
Qebul nêkerdên çîyo bêxîret
Yay de binekê bib' maxrûryet

Giştiri yay giştî
Beri ver riştâ riştî
Resne mundên bonî kiştî

Mast honik kerd layon d'
Meşk nîrdên mergon d'
Bindê Zîyarda Arminîyon d'

Mast sera qeymax arêkerd
Ruweno keke daynî non ser d'
Emrê xwu vîyarna, qatix hasil kerd

May' mi birîndar a
Zaf îz dildar a
Qijon xwu r' zaf wefadar a

Rîyar Goma qeyme wo
Qelibnayîş marda mi omewo
Peynî d' omey toy zerdawo

Des û heşt durim bî zaclo
Hot qîc xwu kerd bîn salo
Qasba yay bî sey sarrado

Çuway quwetî d' çew nişe tu
Derze û şelag id to nawut quwet xwu
Felek vîret ey eşnawitoxu

Dulilnaynî pî xwu Ehmêd rî
Dulilnaynî Xelefê biray' rî
Dulilnaynî Elîfa way' rî

Zerrey mî delali r' veşeno
Hesen derdê tu rî sinî hîşeno
Texmîn keno nêhîşnenû
Heywax dayê, heywax dayê
Heywax dayê, to rî vonû

XEYALÎ ESTÊ

Muhamed Deza BATUR

Xeyalî estê!
Wexto ke resenê verisnîyê raştîye
Cemed gênî.
Hêvîyî estê!
Wexto ke çîmanê waştî vînenî
Cemed gênî.
Bêrîyî estê!
Wexto ke dûr şînî
Bêwelat manenî
Dûrî de, bêwelatîye de
Cemed gênî.

Dadîyî estê!
Sûretan nimnênî çîmanê xo de
Qayîte cehdeyanê koyan kenî
Sûretî erey kuwênî
Awirê dadîyan
Cemed gênî.
Domanî estê!
Bêrîyan kenî komçîmanê xo de
Wexto ke resenê wusletî
Cemed gênî.

Şaristanî estê!
Xeyalanê xo de dewan nimnenî
Wexto ke resenê dewan
Cemed gênî.
Şewî estê!
Rengê xo mergî ra gênî
Wexto ke sûretê ma vînenî
Cemed gênî.
Welatî estê!
Teyna û ma ra zaf dûr
Wexto ke resenê hewnanê ma
Cemed gênî.

Deyîrî estê!
Behsê dewanê vînbîyayan kenî
Wexto ke resenê goşan
Cemed gênî.
Vengî estê!
Şinasî, serdin û zaf dûr
Wexto ke resenê lewanê ma
Cemed gênî.
Çekuyî estê!
Bêrêz, bêwayîr û teyna
Wexto ke resenê rêzan
Cemed gênî.

MAMIKE

Arêkerdoxe:
Necla BAHADIR
Mintiqa: Çewlîg

Lû lû
Palengû
Dimsekû
Verapê...
Ap Hesên gawûn o
Pistin yi pîr nûn o
Ma nîdîno
Dûn xeydijûno
Xeydij cêko xas o
Tî delî kiras o
Kirasê Meymoyê
Dara xişxişoyê
Lû lû...

WERDÊ MA

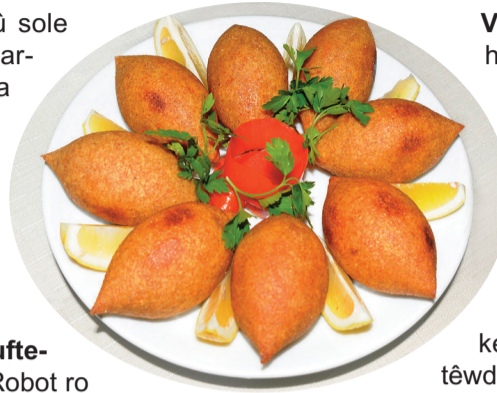
Malzeme: Hurik, 1 kîlo goşto ante, 1 kîlo pîyazo huşk, baxdenoz, awa şamikan, awa îsotan, îsoto perrik, îsoto sîya, kimyon, ruwen, sole.

Mîrê kufteyan: Awa germine û sole dekerê hurikî ser binewsnê. Wa çar-panc saetî legan de biman. Dima sey mîrê ardan mezbut bialawê. Eke zaf kevreg beno, nêdiskêno pêra, goreyê ci tayên ardan dekerê mîyan. Rind alawit tepîya, kepa destê xo de biceribnê, hela beno gude yan ney. Eke beno, alawitişê mîrî biyo tamam.

Viraştişê malzemeyê zereyê kufteyan: Pîyazî hurdî-hurdî roncenê. Robot ro dê zî beno. La robot de wa zaf hurdî nêbo. Riwenî dekerê yew quşxaneyê hîrayî, wa sûr bo. Dima goşt û pîyazî sûr bikerê, sole zî dekerê mîyan, wa bipewcîyo. Pewcîya tepîya, awa şamikan, awa îsotan û

KUFTEYÎ

beharatanê bînan dekerê mîyan. Wa da-des deqayî bipewcîyo. Peynî de baxdenozî dekerê mîyan, têwdê û adirî ser ra ronê. Wa bibo serdin.

Viraştişê kufteyan: Mîr ra gudanê hurdîyan virazê. Gudan kepa destê xo de tenik-tenik giştanê xo ya sey kodik akerê. Malzemeyo ke biyo serdin, ê ra dekerê mîyan, feke kodikî bigêrê. Bi no qayde kufteyî heme viraştî tepîya, lênêno hîra û xorîn de awe ser nê û sole çekerê mîyan, wa bigirêyo. Kuftanê xo çekerê mîyan, wa bipewcîyê. Hetanî ke peşayî, reyêk-di rey tîra nanî ya têwdê. Wexto ke peşayî, kewnê awe ser û qabixê ci beno zelal. Eke ameyî no şekil, o wext peşayê. Kefgîrî ya awe mîyan ra vejê, sefikî mîyan kerê, wa rêj bê. Dima goreyê waştişî, riwenê keyî mîyan de sûr bikerê, bi afiyet a biwerê.

MERGÊ DADÎYA MI

Arêkerdoxe:
Wesîle DOĞUÇ

Sevîn Öner mi rê ena mesela qisey kerde, mi zî nuşte:

Ez hema zaf qicek biya, yanî çar-panc serrî biya, dadê min rehmet kerd. A yewe ra mergê dadê min baş nîno vîrê min. Ez qickeke biya, a yewe ra ez nêkewta mergê dadê xwu ver. Ez verê ra biya pîle û min fam kerd. Seba çî dadê min merda, pîlanê min min ra va.

Ez verê coy vacî, seyîn dadê û babê min jobînan diyo û zewecyayê.

Babê min qickeki ra dadê min ecebnawa. Ê cî-ranê jobînan biyê. Babê min verê ra biyo pîl û eşqê xwu mocnawo dadê min. Bi dadê min ra zaf biyo eleqedar. No eleqe weşê dadê min şiyê û dadê min zî verê ra babê min ra hes kerdo. Babê min endêke dadê min ra hes kerdo ke îcab bikerdêne, qeybê aye canê xwu dayne. Dadê min zî babê min ra endêke hes kerdo. Babê min dadê xwu ra qalê enê heskerdişî kerdo. Dadê ci zî babê ci ra vato. Babê ci, yanî kalikê min vato "Baş o, ana wa, ma go şin ena keyna lacê xwu rê biwazin." Kalikê min û malbatê xwu wiştê we û qey waştişê dadê min şiyê. Ema babê dadê min razî nêbiyo û dadê min nêdawa babê min. Babê min û dadê min zaf kewtê ver û zerrê înan xerepyawa. Kalikê min û malbatê xwu ancî şiyê dadê min waşt. Ena hewe babê dadê min vato "Herê, eno îş beno." Ena xebere zaf weşê dadê û babê min şiya.

Dima ra dawetê înan biya û her di zaf keyf-weş biyê. Di-hîrê serrî dima ra Homayî lacêke dawo înan. Ena xebere zaf weşê înan şiya û

keyê înan daha zî biyo şên. Piya hewt-heşt serrî derbas kerdo. Dima ra ez hamiya dinya. Keyê ma biyo geş. Dimayê min ra nêweşîke dadê min girota û dadê min biya nêweşe. Nêweşiyê ci çî biya ez nêzana la ez ke zana tim sereyê aye decayne. Babê min a berde nêweşxaneyê Diyarbekirî. Çend rocî nêweşxane de mende la sax nêhamîye keye. Nêweşxane de gunî kewta mezgê aye û rihê xwu teslîm kerdo, merda. Ez nêwazena deha zaf qalê dadê xo bikerî, zerrê min decena.

Miyan ra new-des serrî derbas bî, babê min bî aşiqê yewna keyneke. Qasê dadê min nêbo zî ena keyneke ra zî zaf hes kerdo. Dadê min û babê min dewê jobinan ra bî la damarîyê min, yanê dadê min a diyine Colemêrg ra bî. Babê min kalikê min ra va, "Ez yew keyneke ra hes kena." Kalikê min keyeyê keyneke nas kerdêne, a yewe ra şî ena keyneke babê ci ra waşt. Babê damarîyê min va "Nê, ez keynê xwu nêdana." Ema babê min pes nêkerd. Zaf ray şî keyneke waşt, rayna zî babê aye a nêda. Keyneke zî babê min ra zaf hes kerdêne. Cokra bê razîyê babê xwu babê min dir zewecya. Tayekî dawetê babê min yeno vîrê min.

Damarîyê min; yanî dadiyê mina diyine ma rê zaf baş a. Min û birayê min ra zaf hes kena. Heta babê min damarî min dir zewecya, pîrikey min û emay min hawnîyayne ma ra. Babê min damarî arde, pîrikey min û emay min şî keyê mamê min. Pîrikey ma şî ma zaf ver kewtî. Ema a keyê mamê min de zaf rehet a. Pîrikey min û emay min new-des serrî hawnîyayî ma ra. Enka hebêke keynayê damarîyê ma esta. Ma aye ra zaf hes kenê. Keyfê ma ca de wo. Eslê xwu de ez nêwazena ci ra vacî damarî. Ez wazena ci ra vacî "dayê". Çimkî ma rê zey dadê ma ya. Ez Homayî rê dua kena ke tim keyfê ma ca de bo.

ROJA WESARÎ

Fîruzan DEMIR

Newroz ame, rojê wesarî
Rojê şew û tarî benê roşnî
Zimistanî dima yeno wesar
Erdî, der û dorî, çorşmey
Şewq danê abenê zey aşmî!

Şewê sîya û tarî benê eyamî
Hele werzê xo ser, werzê, aya bê
Pey di mendî şewê dergî
Vilikî akerdî dar û berî
Erdî benê reng bi rengî

Pey de manenê derd û qesebatî
Pey de manenê serd û pukî
Ameybî pê to ser o şewê tarî
Werz xo ser werzi, bewnî xo çorşmey
Pey de mendî şewê derg û tarî

Newroz ame xeyr ame!
Wesar ame xeyr ame
Reng ame dinyadê ma
Şewqê xo da heyatê ma
Newroz ame xeyr ame!

Teyr û turî têra benê
Dar û berî vilikî akenê
Mar û mişkî aya benê
Dewar û çarwey benê mirdî
Deşt û zozanî benê kihoyî

Werzê xo ser werzê!
Wesar ame!
Werzê xo ser werzê!
Newroz ame!

ÎSTANBUL RA HETANÎ DÎYARBEKIR BINÊ AWE DE

M. Emîn KAÇAN

Yew qirixê Dîyarbekirî eskerîye ver remeno şino İstanbul. Rojêk serê Pirdê Galata de tûr erzeno. Gava ke ewnîyeno, ha a kişte ra polîsî ver bi ey yenê, ageyreno ewnîyeno kişta bine ra, uca ra zî polîsî yenê. Hindî çare nêvîneno, zano ke polîsî ey tepîşenê. Hema xwu pird ro erzeno mîyanê behrî. Feqet tersan ver nêeftareno sereyê xwu binê awe ra vejo. Binê awe ro asnawe keno, keno, keno... Gava sereyê xwu binê awe ra vejeno, ewnîyeno ke ameyo ersayo Dîyarbekir. Hanî yo binê Pirdê Desçimeyî de...

Şima nika vanê "Wehew! Adir keyeyê to nêkewo, go merdeyî mezêl ra wurzê! No çi zur o? Mumkin o ke merdim awe ra nêvejîyo û İstanbul ra heta Dîyarbekir bêro?"

Hêrs mebên, ez vana mumkin o. Şima zanê, xwura Pirdê Galata behrê Marmara ra de yo. Qirixê Dîyarbekirî, Behrê Marmara ra ameyo Tengawê Çeneqeale ra vîyarto Behrê Ege. Uca ra zî ameyo Behro Sipî, vîyarto kewto Qenalê Suweyşî. Uca ra zî ameyo Behrê Hindî. Uca ra zî ersayo Kendawê Basra. Uca ra zî ersayo Şetul Erebb. Dima cayo ke Dicle û Ferat ersenê pê, xwu milê raştî ser tadayo û çemê Dicle teqîb kerdo. Mabeynê Cizîre û Silopya ra vîyarto ameyo Dîyarbekir de binê Pirdê Desçimeyî de vejîyayo.

QÎYMET ZANAYÎŞ

Ebdulqadir NECARANIJ

Rojêk merdimêkê xizanî rê astorêk lazim bena. Şino daşt-naşt ra pers keno vano "Mi rê astorêk lazim a, gelo ez senî peyda bika?" Yew embazê ey ci ra vano "Şo falan memleket uca de axayêk esto, camêrd û desthîra yo, ey rî say û ga yew ê, encax o hecata to bi-veyno."

Nê qalker-dişî ser o merdimeko xizan dano piro şino memleketê axayî. Mêrik axayî pers keno la xizimkarê ey vanê "Şîyo dêşt." Uca de ronîşeno û axayî paweno.

Beno yere, axa û merdimê xo hêdî-hêdî yenê keye. Yenê resenê keye, hîn beno mexrêb û heme dewar-mewarê xo kenî zere. Labelê axa ewnîyeno ke liçikêk kêmi ya. Axa uca de hêrs beno vano "A liçike kura de ya lez biveynî!"

Merdim û xizimkarê ey heme ca ra seferber benê û axir ke liçike veynenê û aye zî kenê zere.

Badê xizimkarê ey vanê "Axa mêrikêk ameyo to pers keno." Axa şino meymanê xo het, persê yew-bînî kenê. Uca vano "Ti kam î, çi karî yî?" Merik vano "Axa ez filan dewe ra ameya, mi rê astorêk lazim a, uca de embazan ti terîf kerdî, mi vat ez bêra to het la ez ameyişê xo ra poşman biya." Axa vano "Ti qey poşman bî?" Mêrik vano "Wexto ke şima dêşt ra ameyî û şima dewar xo dekerd zere, liçika şima kêmi bî, to no qonax rişna merdimanê xo ser û mi xo bi xo va, merdim ke liçike dima hend bikewo senî astore dano mi û nay ra ez poşman biya."

Axa vano "Biewne meymanê mi; na dinya de çinayê to beno wa bibo ganî ti qîymetê ey bizanî. Eke mi qîymetê yew liçike mezanayêne ez nêbîyêne wayêrê mulkî û ewro ti nêameynî verê berê mi."

Axa emir dano merdiman xo, vano "Axur ra kamcîn astore hewl a, bidîn nê meymanê mi, wa xo rê bigîro û şiro memleketê xo."

Qur'an û Cenî

8ê edari Roja Cenîyon o. Mi waşt ez behsê "Qur'an û Cenîyon" biko. Gorey veynayişê Qur'anê Kerîmî; ma însônî heme ewladê Hz. Adem û Hz. Hewa yî; ma bira û way î; heme ebdê Ellah Teala yî. Kûm baş bû, qedrê yey Elay hetî indî pîl û. Kulfet û nî'met di herkes sey pê mesul û.

Hz. Hewa, Hz. Meryem, Hz. Asîye, Hz. Xedîce, Hz. Fatima ûsn şexsiyetê muhîm î. Qur'anê Kerîm di yew Sureyê Nîsa (Sûreya Cenîyon) û Sureyê Meryeme esta. La sebay carmêdon yew sure zî çinî ya. Hetta sureyê Nemlî yanî sureyê Mijmewli (morcela) esta, ey Baqara (manga) esta, Enqebuti (pîreke) esta, la ey carmêdon çinî ya.

Cenî maya ma ya, waya ma ya, keynaya ma ya, refîqaya (ombaza) ma ya; la esla xesmê ma nîya. Neslay insonîyetî bi wasitay cenî dewam kena. Çimeyê heyatî Ellah Teala yo; labelê cenî nîbû heyat çinî yo. Neslay Peyxemberê ma, bi wasitay Hz. Fatima dewam kerda. Ma cenî û ewladê keyneyon rê wayîr vecî û te'da nîkî. Ma yini rî, yi zî ma rî emanet î, setar (lîbas) î û îmtîhon î. Aîle, keye, mare (eqdê nîkahî) muhîm û. Bê aîle ne heyat, ne millet ne zî dewleti bena. Ay semed ra Kurmancê ma vonî, "jin jîyan e" (cinî cu ya).

Hesê Belê

**MÎRÎ
Û
HER**

Mîreyêk ho laj xwu zewijnen.
Mîri venden xizimkar xwu vûn:
- Herî z' dehwêt veywî bik. Cad mevind eyr şûer vend ci.
Xizimkar şin her het vûn:

- Hero! Mîri ti dehwêt veywê lajî xwu ken. Kerem bik bîye.
Her xizimkarî ra vûn:
- Lîya willay nê lîng mi lîng gûvend ê, û ne z' lêw mi lêw zirraw ê. Nîyû awk a nîyû z' adir o!

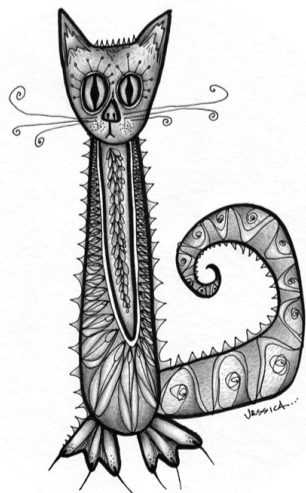
İsmet BOR

PISINGE

M. MURXAN

Pîrika Alî, Gulîzare hona newe merdibî. No kî tesîrêde giran dabî Alî ser. Alî kî o sebeb ra nata-bota xo texelnêne.

Lajekêde hurdî bî. Emser vera êdî ganî bi-şîyêne mekteb. Maya ey Şagule emser ware de tenya bîye. Hem xo rê nan potêne hem kî dewe rê, mêrdeyê xo Silêmanî rê potêne. Mergê pîrika Gulîzare her hîrêyine rê kî zaf giran ameybî. Xora hîna zêde kî çin-bîyena aye Şagule de tesîr kerdbî. Çunke a keye de estune bîye û piştîya veyva xo, pîrika tornê xo Alî, defêna kî

ancîya sey maya veyva xo bîye.

Wexto ke keyê Alî şîyêne ware, o lewê pîrika xo de dewe de mendêne. Xora sewbîna kî tim pistinê pîrika xo Gulîzare de kewtêne ra. Emser hal wuna nêbî. Alî teba pisinga xo ra şî bi ware.

Maye çend defayî ci ra va:

- Law Alo, a pisinge bere bierze teber. Ma nêşikîme xo weye kerîme.

Alî va:

- Mi lê çik o! Ej pişinga xo nêerzena.

Maya ey va:

- Ero nêmendaye, ez her roj her roj nêşikîna no serê gilê koyî de saj ronî û nan pojî.

Senî ke maye wuna va Alî

çimî kerdî pirê hesîrî; hesîrî çiman ra paliknayî û verê xo çarna derê hetê dewe, şana bi rayîr, da piro şî.

ROCE YAN CAN?

Arêdayox: Mihanî Licokic

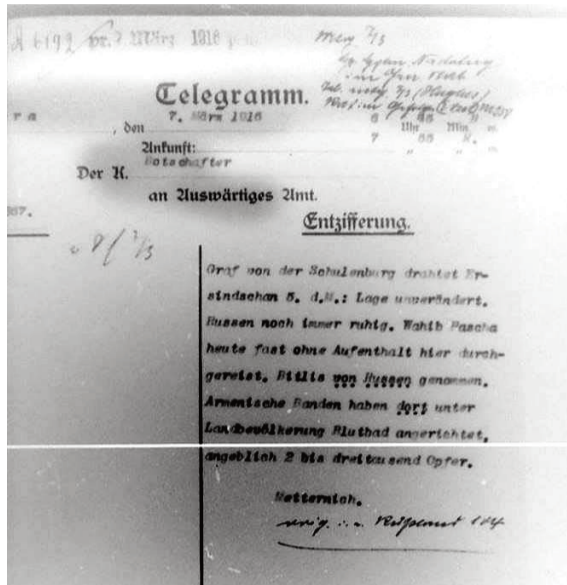
Aşmê rocî ya. La roce kewto hamnanî. Zey heminan dedo Let zî roce gêno. Heta nîmeroc îdare keno la badê nîmerocî teyšanî ver nêşkeno xwu ragîro, hema bi dizdî şino serê yenî û awe şimeno. Çirê melayê dewe wet ra nîno! Hanêno ku dedo Let awe şimeno. Welle hema melayê ma xwu gij keno û qîreno, ver bi dedo Letî şino vano:

- Lawo, ma ti fedî nêkenê, ti Homayî ra zî nêtersenê? Ti roceyê remezanê binbarikî de seyîn eşkenê awe bişimê, ma ti kafir ê, ti çi yê!

Dedo Let vano:

- Mela, bi Homayî ez zehf bibiya teyšan, teyšanî ver qirikê min bibî ziwa, ez henî fikirawa; roce emser şêro go serrêna reyna bêro, la eger ez teşne ver bîmrî, ew can şêro hendî pey de nîno!

Qetlîamê Kurdan yê Bidlîsî - 1916

Pîlanê ma tim vatêne "Serra badê firxûnê armenîyan rûsî Bidlîs de hetanî Kevira Qul, Pasûr de zî hetanî Kendalo Hêşîn ameyê." Ancî ma fekê pîlanê xwu ra zaf rey eşnawito ke "çeteyê armenîyan yê çekdarî zî artêşa rûsan dir biyê. Înan Qers ra bigîrê hetanî Wan, tamamê welatê Serhedî de; Mûş de, Bidlîs de bi hezaran kurdî qetl kerdê".

Derheqê bi destê çeteyanê armenîyan qetlkerdişê kurdan de belgeyêko resmî hetê keyepelê **Bitlisname** ra roja 13.03.2016 de weşaniya. No belge telgrafê konsolosxaneyê Almanya yê Erziromî yo. Roja **7 adare 1916** de nusîyayo. Konsolosê Almanya yê Erziromî efser Von der Schulenburg ke dima beno konsolosê Almanya yê Tîflîs, Şam û Beyrudî zî telgraf de wina vano:

"Rewşe nêvuryaye, Rûsya hema zî bêveng a. Wahîb Paşa bêke vindero hetanî tîya ame. Bidlîs kewt destê rûsan. Çeteyê armenîyan şar qetl kerd. Teqriben 2 hezarî qurbanî estê ..."

NAMEYÊ NEBATAN

Amadekar:
Ehmedê Dirihî

Abdullah KAYA 1636

kunkil (Pîran)
poşmê (Çolig)
pueşmê (Pali)
qaqilfingî (Gêzîn)
qoşme (Hênî)
qunqilîk (Hênî)
şemok (Darahênî)
xelîlok (Pîran)
xilorik (Qoçgîrî)
xîlok (Mamaxatûn)
xîloke (Dêrsim)

Kurmancî: çavreşok, kimî, kizbelok, kurdek, şapînok, xumxumike
Soranî: xelîle
Goranî: gezroke, xencelîs, xencelîsk

Latînî: *Bunium microcarpum*
Tirkî: incirop

TI Û WELAT

Adir **DÊRSIMIJ**

Sewdaya to, mi xo pey de caverde
Seba xelasê welatî kewta nê koyan
Ez zanan ke xelasê welatî de resena sewda ma
Qet meherediye, awiranê xo tirş meke
Qayît bike, qayît bike çi hal o amo ma ser
Dîşmenî helenake qirawilan kerdo xiravin
Dar û berê welatî vesnayê
Kemer û koyê ma kerde duzî
Mîyane vewra serdine der a ez
Vergê yavanî zûrenê ebi vêsaniye
Durî ra kutikî lawenê, biyê har
Reqe-reqa tufangan ra lêl kenê vila
Qersunê qereşay fetelînê dormê mi de
Mi hen zana ke telî şî zerrîya mi ro
Vewre ebi gonîya mi vileşîye ro
Leşa mi her ke şîye biye serdine
Lîlîka çimanê mi de ti menda
Meberme rindeka mi ti qet meberme
Roje yena tîje rîyê xo musnena welat
Wisar yeno, vilî benê ra sey çimanê to
Ez o wext ancî rewena velg û vaş de
Xeyelane to de az dana hurdî-hurdî
Hardê welatî yo bêguna jîl dana
Vengê domananê welatî de zêdîna
Pakîya derguse de awe kena xo ro
Hen rîyê xo tirş meke, hêrs mebe
Buriyanê xo berz ke, çimanê xo hîra ke
Sey asmênê welatî bê peynîye ke
Hen zelal bike ke rindekiye ronîso înan de
Çimanê xo qet ca mede welat beno viran
Ez na yo şîya, welatî bê to meverde
Çi ke ti welat a rindeka mi

19/01/2013

TI KAM A?

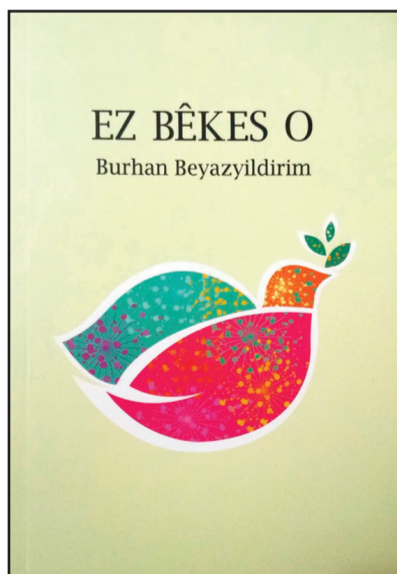
Harûn **BOZKURT**

Tim yena hewnê mi.
Tim çimanê xo çarnena mi ser
Tim destanê xo hetê mi ra kena derg
Vengê ci tim goşandê mi de yo.

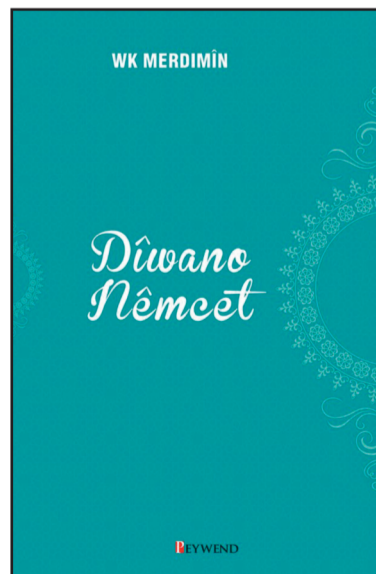
Ez û a...
Ma pîya serê koyî de bî
Aye bi engîştê xo ya eşhede
hetê rojhelatî nîşan da

La vengê xo nêkard.
Çimandê ci de tim hêrs
Zerîya ci de tim ters
Tersê tenyayî.
Ez aye het bîya
La a zeredê xo de tim tenya bî
Tik û tenya...

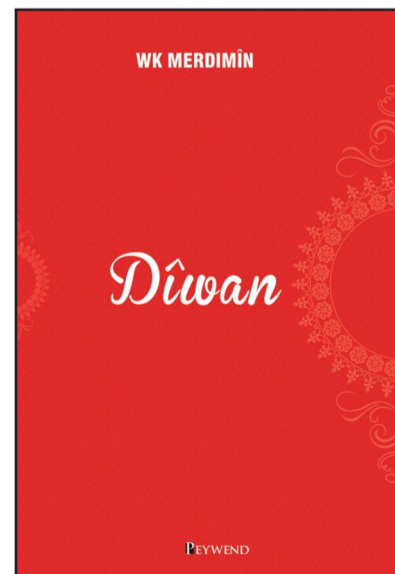
Entab, Sibate 2016

Burhan Beyazyildirim, *Ez Bêkes o*, İstanbul 2016, 72 rîpelî

W. K. Merdimîn, *Dîwano Nêmcet*, Weşanxaneyê Peywendî, İstanbul 2016, 72 rîpelî

W. K. Merdimîn, *Dîwan*, Weşanxaneyê Peywendî, İstanbul 2016, 102 rîpelî